

Dr. Barcza Lajos (1932 – 2007)

Dorogon született. A Budapesti Orvostudományi Egyetemen végzett gyógyszerészként kitűnő eredménnyel 1955-ben. Egyetemi doktorátust szerzett 1959-ben, a kémia tudomány kandidátusa 1965-ben, doktora 1977-ben. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar Szervetlen és Analitikai Kémiai Intézetébe került 1956-ban, mint tanársegéd, itt 1964-ben adjunktus, 1969-ben docens, 1978-ban egyetemi tanár lett. Először gyógyszerészhallgatóknak tanított kvalitatív analízist, általános

és szervetlen kémiát, majd bekapcsolódott a vegyészhallgatók oktatásába is. Mintegy 170 tudományos közleményt írt, valamint szakkönyveket, tankönyvet és egyetemi jegyzeteket.

Vajon mit mondhatnak az ilyen száraz adatok magáról az emberről? Nem sokat, s éppen Lajos szerint!

Emlékszem, hajdanán, amíg Komplexkémiai kollokviumokra jártam, gyakran együtt laktunk, és sokat beszélgettünk. Valakinek a tudományos minősítése került szóba. Lajos elmondta, hogy a kandidátúrát követi a „nagydoktori” disszertáció, szóba került a közlemények száma, az idézettség (az impakt faktor akkor még nem volt divat). Kicsit gondolkozott, azután hozzá tette: „persze, ebből még nem derül ki, hogy valaki milyen ember.”

Nos, milyen ember volt *Barcza Lajos*?

Nekem gyakorlatvezetőm, diákköri mentorom, majd disszertációimban témavezetőm volt, később – mint írtam – gyakran voltunk együtt kollokviumokon. Utóbb kevesebbet láttuk egymást, s noha kapcsolatunk sohasem szakadt meg, évi egy-két találkozással és az ünnepeket megelőző üdvözlőlappal váltásra korlátozódott. Ez nem sok, s az emlékek is halványulnak. Próbáljuk meg felidézni őket!

Élvezte, hogy taníthat! Előadásai „fől voltak építve”, a gyakorlatokon szabadjárá engedte száraz, speciális humorát! Emlékszem, egy „kvali” gyakorlati előkészítőn először elmondta, hogy kihagyjuk a könyvben szereplő egyik anion reakcióit. „Egyszerűsítsünk, mégsem lehet ilyen sokfélést meg-

tanulni, ezt az aniont kihagyjuk!” – majd hunyorított egy kicsit, és: „Helyette vesszük a hipofoszfitet!”

Ösztönözve tanított! Egyszer feleltem nála gyakorlaton. Minden „ment”, de a végén, a kénsav és a víz elegyítésekor – noha tudtam a sorrendet, s a hőfejlődést – nem jutott eszembe a kénsav-mono- és -dihidrát képződése, mint az exotherm reakció oka. Mosolygott sajátos módján, s végül megmondta. Amikor kissé félve kérdeztem, hogy hányast adott a feleletre, így válaszolt (jelezvén, hogy erre is

illett volna emlékezni): „Hát... a jelest megkaptam”

Rendkívül *szisztematikus volt kutatómunkájában!* Hajdanán, amikor a számítógépes görbeillesztés még kevésbé volt elterjedt nálunk, elég sok „csipkelődésben” volt része más komplexkémikus kollégáktól, akik inkább a grafikus módszereket részesítették előnyben, majd ezekből gyártottak matematikai modelleket. A vitákban állta a sarat! (Ki dolgozik ma már grafikus módszerekkel?)

A számítógépes adatfeldolgozás kapcsán ismételtén utalok *remek humorára!* Kérdeztem, mi a különbség a munkakörülményei között itt, Budapesten és Svédországban, ahol tanulmányúton volt? „Bizonyos értelemben semmi” – volt a válasz. „A számítógép-idejével itt is, ott is spórolni kellett. Csak ott azt mondták, hogy ne pazaroljam a király pénzét, itt meg azt, hogy a nép vagyónát!”

Azt is tőle hallottam, hogy mennyit is ér néha tudományos-szakmai szempontból az iparnak végzett megbízásos („KK”) munka! „Megkeresett XY, azt mondta: itt ez az anyag, kínál egy milliót (30 éve történt!), csináljak vagy mérjek vele, amit akarok, csak az a lényeg, hogy jó folyóiratban publikáljam az eredményeket, s ott írjam le, hogy 'a kísérleti anyagot az NN cég biztosította, amely az ilyen anyagoknak elismert gyártója'. Ugyanis, ha ezt reklámként kívánná közölni, az nem jönne ki egy millióból.”

Hallatlanul *szorgalmas volt!* Tanársegéd úrként tanított, adjunktus úr volt, amikor a tudományos

diákkört vezetett, témavezetőként már docens (közben javaslatára összetegeződünk), majd – fiatalon – az MIA doktora és egyetemi tanár.

Ugyanakkor *szerény volt!* A hidrogénkötéses molekulakomplexek első számú hazai szakértőjének számított már, amikor egy Komplexkémiái kollokviumon vendégelőadó volt egy szintén „hidrogénhidas”, hírneves külföldre szakadt hazánkfi. „Szólj hozzá az előadásához és menj oda hozzá beszélgetni” – mondtuk neki. „Minek fontoskodjak?” – volt a válasz. (A végén csak „összejött” az ismerkedés és a diszkusszió!)

Nagyon sokat köszönhetek neki, hogy „külsőként” föl vállalt és disszertációimban – későbbi munkákban tanácsokkal – segített

Sohasem panaszkodott, de szerintem nem volt könnyű élete! Első feleségét hamar elveszítette.

Nem véletlen, hogy „a laborban” találta meg második felesége személyében újra a boldogságot, s a közös kutatómunka örömét. Nem adatott meg neki a tanszékvezetés (egyszer majdnem, hívták egy vidéki intézetbe, de aztán egy – a „sorban előbb álló” – kolléga „lecsapott” erre az állásra). A saját nyugdíjazását viszonylag könnyen fogadta – továbbra is segített feleségének. Azután – ha találkozunk – egyre kevesebbet beszélt a kutatómunkáról... Az Egyetemre viszont – ahogyan hallottam – az utolsó időig bejárt és dolgozott.

Hiányzik.

Csak akkor hal meg valaki, ha elfeledik! Generációk, akik tanultunk tőle! Ne engedjük!

Paál Tamás